

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดย ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาวิจัยมาสรุปตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
6. อภิปรายผล
7. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน ทั้งโดยรวม และรายด้าน

สมมติฐานการวิจัย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 แตกต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ของภูมิปัญญาท้องถิ่น 9 ด้าน ตามแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของกรมวิชาการ (2545 : 1-8)

1. ด้านเกษตรกรรม
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม
3. ด้านการแพทย์แผนไทย
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน
6. ด้านศิลปกรรม
7. ด้านภาษาและวรรณกรรม
8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี
9. ด้านโภชนาการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 198 โรงเรียน แยกได้ดังนี้

2.1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 156 โรงเรียน

2.1.2 โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 42 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 198 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 156 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 42 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 156 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 46 โรงเรียน

2) โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 42 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่าง 16 โรงเรียน

2.2.2 นำกลุ่มตัวอย่างที่ได้เทียบบัญชีไตรยางศ์ สุ่มอย่างง่าย เพื่อหาผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น จำนวน 654 คน โดยสุ่มสถานภาพละ 1 คน ดังนี้

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 46 โรงเรียน โดยแยกเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม 9 สถานภาพ รวม 414 คน
- 2) โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 โรงเรียน โดยแยกเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม 15 สถานภาพ รวม 240 คน

2.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังนี้

3.3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ ขนาดโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดใหญ่

3.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนตามกรอบแนวคิดของการวิจัย จำนวน 9 ด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแปลผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยร้อยละแล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
3. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยรวมและรายด้าน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย
4. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมและรายด้าน และรายข้อ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X})
5. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนทั้ง โดยรวมและรายด้าน ใช้วิธีทดสอบสมมติฐาน t-test (Independent Samples)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านเกษตรกรรม ($\bar{X} = 4.11$) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ($\bar{X} = 3.79$) และด้านโภชนาการ ($\bar{X} = 3.75$) อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ กลุ่มภาษาและวรรณกรรม ($\bar{X} = 3.45$) และด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดใหญ่ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขนาดใหญ่มีส่วนร่วมต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 6 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านเกษตรกรรม ($\bar{X} = 4.09$) ด้านศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.93$) และด้านศิลปกรรม ($\bar{X} = 3.94$) อยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ($\bar{X} = 3.43$) ด้านภาษาและวรรณกรรม ($\bar{X} = 3.41$) และด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ($\bar{X} = 3.45$)

ขนาดเล็ก พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านเกษตรกรรม ($\bar{X} = 4.12$) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ($\bar{X} = 4.03$) และด้านโภชนาการ ($\bar{X} = 3.73$) อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านภาษาและวรรณกรรม ($\bar{X} = 3.46$) และด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ($\bar{X} = 3.40$)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดเล็กมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านที่ 4 และด้านที่ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้น เขต 2 มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคพื้น เขต 2 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละขนาดมีความตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้เกิดความหลากหลาย ด้านองค์ความรู้ให้มากที่สุด เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ครู ผู้เรียน ผู้นำชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าทุกฝ่ายมีส่วนดำเนินการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน เพราะบทบาท การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่เหมาะสมและความสำนึกต่อชุมชนของเด็กและเยาวชน 3 ด้าน คือ ด้านที่หนึ่งการมีส่วนร่วมเป็นแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แบบแผนการผลิตของชุมชน โครงสร้างทางระบบเศรษฐกิจ เกษตรกรรม วัฒนธรรม การเมือง สิ่งแวดล้อม ทัศนคติของคนที่มีต่ออาชีพ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ระบบคุณค่า ภูมิปัญญาของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ท้องถิ่น ประดิษฐกรรม นวัตกรรมหรือการคิดค้นด้านการผลิตต่าง ๆ ของชุมชน ฯลฯ ด้านที่สองด้านการศึกษาทางเลือกหรือ หลักสูตรท้องถิ่น เพราะชุมชนมีศักยภาพเต็มที่ แต่โรงเรียนอาจมีข้อจำกัดในด้านครู หรือนักวิชาการในระบบที่จะจัดการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงการขาดแคลนความรู้เพราะครูในระบบมีความรู้ด้านวิชาการที่เส้นไปในเรื่องหลักสูตรที่รับใช้เศรษฐกิจ – อุตสาหกรรม เมื่อไม่มีตัวบุคคลในระบบที่เหมาะสมก็มักเพิกเฉยต่อหลักสูตรท้องถิ่น ดังนั้นนักวิชาการจึงมีแนวคิดใหม่มาใช้โดยการนำครูชาวบ้านเข้ามาทำหลักสูตรท้องถิ่นให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด และด้านที่สามคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจประกอบด้วย วิทยาการท้องถิ่น ครูชาวบ้าน สถานประกอบการ แหล่งความรู้ ศูนย์การเรียนรู้ สถาบันทางราชการและธุรกิจเอกชน สถานที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล และวัด เป็นต้น ซึ่งโรงเรียนอาจส่งนักเรียนไปเรียนรู้โดยตรงภายในชุมชน เช่น ไปฝึกงานในสถานประกอบการหรือไปเก็บข้อมูล วิจัย สัมภาษณ์ โดยนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปได้ในการจัดรายงาน หรือ Portfolio เป็นต้น (สุชาติ จักรพิสุทธิ์. 2548 : 2-4) นอกจากนี้

มีชัย พลญา (2546 : 104 – 111) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเครือข่าย การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยในชั้นตอนที่ 2 มีความสอดคล้องกันในส่วนของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีในเขตชุมชนบริการของ โรงเรียนเครือข่าย ส่วนใหญ่ คือ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม และด้านศิลปกรรม และในการจัดหลักสูตรกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนใน โรงเรียนเครือข่ายส่วนใหญ่จัดกิจกรรมในลักษณะของกลุ่มสนใจที่มีครูภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้สอน และกลุ่มผู้สนใจที่จัดสอน นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มสนใจด้านหัตถกรรม

1.1 โรงเรียนขนาดใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน ในการมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ที่จะต้องนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดี ๆ และจำเป็นในการดำรงชีวิตที่กำลังจะเลื่อนหายไปให้ยังคงอยู่เพื่อให้บุตรหลานได้ศึกษา ดูแลรักษาต่อไป โดยครูผู้สอนเองมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ให้เกิดผลดีที่สุดซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และศักยภาพที่สูงขึ้นไป (นงนิตย์ โสพุทธอ่อน. 2550 : 166) เนื่องจากการที่จะภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เด็กได้เรียนรู้และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ นั้น มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ครูผู้จัดการเรียนการสอน จะต้องมีความเข้าใจเทคนิคหรือกระบวนการดำเนินการเป็นอย่างดี ซึ่งในส่วนของโรงเรียนจะต้องเสนอแนวทางที่โรงเรียนต้องดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ มงคลสินธุ์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษาเพราะกรณี โรงเรียนชุมชนบ้านป่าแดง สำนักงานการประถมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะมีการบริหารงานอย่างเป็นระบบมีการวางแผนงานที่ดีมีการนิเทศภายใน การมอบหมายงาน การควบคุม กำกับติดตามอย่างต่อเนื่องมีการปรับปรุงพัฒนางานอยู่เสมอ และต้องมีการจัดทำทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ ดังนั้นในการที่จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าใจการพัฒนาท้องถิ่นแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ ดังนั้นในการที่จะทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนควรสร้างความเข้าใจ มีการประชุมสัมมนาชี้แจงบ่อยๆ นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษา ไปดูงานของครูต้นแบบ ครู

แห่งชาติ หรือ โรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่หลากหลายที่สามารถนำมาเป็นแบบอย่างที่ดีได้

1.2 โรงเรียนขนาดเล็กมีระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาภาคพลินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจาก โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาภาคพลินธุ์ เขต 2 มีระเบียบและแนวปฏิบัติ ในการบริหารจัดการด้านการจัดการศึกษา โดยการนำ ผู้นำชุมชน องค์กรเอกชน และผู้ปกครองนักเรียน ฯลฯ ซึ่งปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2545 อันระบุว่า ในการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการ ในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) และในกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมบทบาทในการจัดการศึกษา ภายในชุมชนของตนเอง การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองนั้น มีได้ตั้งแต่ในระดับปฏิบัติและระดับนโยบาย ในระดับปฏิบัติได้แก่ การเป็นครูร่วมสอน ที่มีสาระสำคัญมากกว่าการเป็นอาสาสมัคร โดยผู้ปกครองมีส่วนในการเข้ามากำหนดกิจกรรม และบทเรียนในการจัดการเรียนการสอน

ดังนั้น บุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน ควรจะต้องวางแผนหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การสร้างกิจกรรมเสริม และกิจกรรมสนับสนุน ไปจนถึงการติดตาม ประเมินผลร่วมกับครู ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหรือหลักสูตรทางเลือก ที่เปิดโอกาสให้กับนักเรียนในชุมชน ได้เลือกที่จะเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการดำรงชีวิตให้ได้มากที่สุด เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอยู่ในแต่ละชุมชนนั้น มีหลากหลายสาขาอาชีพ ซึ่งจะเป็นได้ว่าชุมชนมีศักยภาพเต็มที่ ในขณะที่โรงเรียนมักมีข้อจำกัดเรื่องตัวครูหรือบุคลากร ในระบบที่จะจัดการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงขาดแคลนองค์ความรู้ เพราะครูในระบบราชการมีความรู้วิชาการ ที่เน้น ไปในเรื่องหลักสูตรที่รับใช้เศรษฐกิจ – อุตสาหกรรม เมื่อไม่มีตัวบุคคลในระบบที่เหมาะสม โรงเรียนก็มักเพิกเฉยต่อหลักสูตรท้องถิ่น ไปเสีย แต่ถ้าหากโรงเรียนปรับเปลี่ยนความคิดใหม่ นำครูชาวบ้านเข้ามาทดแทนก็จะทำให้หลักสูตรท้องถิ่นมีชีวิตชีวา ปฏิบัติได้ สอดคล้องกับความเป็นจริง ส่วนในเรื่องงบประมาณวิธีการจัดการเรียนการสอน หรือรายละเอียดต่าง ๆ นั้น ก็จะคลี่คลายได้ ถ้าให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น (สุชาติ จักรพิสุทธิ. 2548 : 4) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนในทุก ๆ ด้านมีความเกี่ยวโยง ประสานครอบคลุมทุก

ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวางแผนบริการจัดการหลักสูตร ในทุกสาระการเรียนรู้ที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น (มีชัย พดุงา. 2546 : บทคัดย่อ) นอกจากนี้โรงเรียนควรจะมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน โดยการสำรวจความต้องการ จุดเด่น และจุดด้อยขององค์กรว่า ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในด้านใดบ้าง อเนกบุญนาชัยฤทธิ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนโลกเครือวิทยา อำเภอหนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนจึงพบว่า โรงเรียนมีจุดอ่อนในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน จึงได้เอาระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน มาใช้โดยจัดอบรมให้ความรู้ในบทบาทของแต่ละองค์กร พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และทั้งหาแนวทางในการแก้ปัญหา ด้านองค์การศึกษาร่วมกันของทุกฝ่าย ทำให้ชุมชนได้มีส่วนช่วยในการพัฒนาโรงเรียนหลาย ๆ ด้าน ซึ่งในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน พบว่า การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีบทบาทมากในการวางแผนพัฒนาการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีหน้าที่เสนอแนะแนวทางเพื่อจัดการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กนักเรียนทุกคนในเขตบริการของโรงเรียนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรมและด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน อาจยังไม่แพร่หลาย หรือยังขาดภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านดังกล่าว และอาจเข้าใจผิดว่า ด้านอุตสาหกรรมไม่น่าจะมีความสำคัญในระดับท้องถิ่น เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในสังคมชนบท ทำให้ไม่เห็นความสำคัญของด้านดังกล่าว อีกทั้งคิดว่า ควรจะเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่รับผิดชอบเสียมากกว่า นอกจากนั้นด้านภาษาและวรรณกรรม ครอบคลุมไปถึงเรื่องอะไรบ้าง และคิดว่าเรื่องภาษาน่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย และวรรณคดีทั่ว ๆ ไป ที่เปิดสอนในโรงเรียนและจำพวกหนังสือแบบเรียน หรือหนังสือนิยายตามท้องตลาดเท่านั้น ส่วนด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอาจคิดว่า เป็นเรื่องสำคัญเป็นเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่น่าจะมีบุคคลสำคัญเพียงคนเดียวหรือคนใดคนหนึ่ง ในหมู่บ้านหรือชุมชนเท่านั้น เป็นผู้รู้และมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวเพียงผู้เดียวซึ่งบางหมู่บ้าน อาจมีความเชื่อว่าเป็นสิ่งที่บุคคลใดคนหนึ่งมีควรจะลบหลู่ ดังนั้น สถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการนำคณะกรรมการสถานศึกษา มามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการให้ความรู้ด้านวิชาการ มีการจัดอบรมให้ความรู้สร้างความเข้าใจ สามารถปฏิบัติงานจริงในด้าน

วิชาการ และการจัดทำหลักสูตรพร้อมทั้งนำวิทยากรที่เป็นภูมิปัญญาทั้ง 9 ด้าน มาให้ความรู้ในสาขานั้นอย่างเข้าใจ พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดขอบข่ายเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาชีพท้องถิ่น เปิดสถานประกอบการเป็นแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น ทำความเข้าใจบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมกำหนดองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จร่วมให้ความคิดเห็น เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและกำหนดมาตรฐานการศึกษา (ชัยลีน บุญภูมิ, 2547 : 78) นอกจากนี้ ระพีพัฒน์ ศิริจันทร์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการมีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพพบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาคร จันทะเลิศ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน ของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 9 พบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ อันดีของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ

1.3 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่งสามารถอยู่ในสังคมได้ดี สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กรมสามัญศึกษา, 2543 : 4-5) ที่กล่าวว่า โรงเรียนและชุมชนจะมีการประสานความร่วมมือ ในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (มาตรา 24 (6)) ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรมมีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน การบริหารจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ องค์กรชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการซึ่งมีอำนาจรองรับการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ งบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป (มาตรา 39) และการระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา (มาตรา 58) โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาซึ่ง โรงเรียนแต่ละแห่งจะเลือกทำงาน ตามความเหมาะสมและความพร้อมของโรงเรียน โดยยึดกรอบ 4 ด้าน คือ หลักคุณภาพ หลักการกระจายอำนาจ หลักการบริหารตนเอง และหลักริเริ่ม

2. เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย โสพุทธอ่อน (2549 : 168) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่วางไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวรรณ เกื่อนนาดี (2544 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านงานบริหารทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะว่า ความหลากหลายของบุคคลที่เข้ามา มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาทั้ง 8 สถานภาพ เป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกถ่วงทรงจากประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนที่มองเห็นความสำคัญและความสามารถของคณะกรรมการเหล่านั้น ถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีความสามารถและมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มีความเป็นผู้นำสามารถชักจูง โน้มน้าว ให้บุคคลอื่นเชื่อถือได้รวมทั้งมีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ จึงมีความจำเป็นต่อการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยสิน บุญภูมิ (2547 : 75) ที่ได้ศึกษาค้นคว้าการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริการจัดการศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารจัดการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา แต่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และต้องการให้ได้รับการยอมรับในเรื่องความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีความพร้อมในการสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษาทุกด้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น ส่วนในด้านวิชาการและคุณภาพการศึกษา การกำหนดแนวทางการพัฒนาด้านวิชาการให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชน ตลอดจนการกำกับดูแลมาตรฐานการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัดที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ดังนี้

1.1 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ควรริบดำเนินการในการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่าง ๆ ภายในชุมชน พร้อมทั้งจัดทำข้อมูลสารสนเทศ จัดการให้มีการอบรมภูมิปัญญาชาวบ้าน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญในด้านการศึกษาและภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษควรมีการอนุรักษ์และถ่ายทอดไปสู่รุ่นต่อไปอีกเรื่อย ๆ เพื่อไม่ให้สูญหายไป

1.2 สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาภายในท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเองอย่างแท้จริง

1.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละชุมชน ควรจะมีส่วนร่วมในการสรรหาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น และนำสาระอาชีพและหารายได้จากการทำกิจกรรมด้านนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเมื่อสำเร็จแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ในชีวิตประจำได้

1.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรประชาสัมพันธ์ให้บุคคลที่มีความรู้ในด้านภาษาและวรรณกรรมในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาด้านดังกล่าว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ด้านภาษาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน เช่น นิทานพื้นบ้าน กลอนร่ำประเภทต่าง ๆ และมุขปาฐะ ที่เป็นเรื่องเล่าทั่ว ๆ ไปของแต่ละท้องถิ่น ส่วนด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรส่งเสริมให้สถานประกอบการต่าง ๆ ที่มีบุคลากรที่มีความสามารถอยู่แล้วเปิด โอกาสให้สถานศึกษาได้นำนักเรียนเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้านประสบการณ์ตรง หรือเปิดโอกาสให้นักเรียนที่กำลังศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ข้องเข้าไปฝึกงานในบางครั้งตามช่วงเวลาที่เหมาะสมทั้งสถานประกอบการและสถานศึกษาด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยในเชิงคุณภาพในเรื่องเดียวกันนี้อีกวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ เพื่อให้ทราบในเชิงลึกของการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนขนาดใหญ่ ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกทางหนึ่ง เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมภายในชุมชนที่โรงเรียนขนาดใหญ่นั้นตั้งอยู่มากน้อยเพียงใด

2.2 ควรวิจัยในเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู และผู้บริหารทุกคนในโรงเรียนที่มีขนาดเดียวกัน เพื่อทราบว่ามีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด

2.3 ควรมีการศึกษาค้นคว้าความต้องการของชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของโรงเรียนภายในชุมชน ว่ามีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านใดที่ยังขาดแคลนหรือยังไม่ได้รับการสำรวจ แล้วนำมาจัดทำเป็นทำเนียบพร้อมทั้งถ่ายทอดและเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน โดยคัดสรรว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น ในด้านใดที่ประสบความสำเร็จ สามารถผลิตผลงานดีเด่น หรือผลงานที่ด้านหลักสูตรท้องถิ่นที่น่าชื่อเสียงมาสู่โรงเรียนได้